

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН СЯЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАУ БЕЛАРУСІ, КІРАЎНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ
МІНІСТРАУ БССР, МІНІСТЭРСТВА КІНЕМАТАГРАФІІ БССР І КАМІТЭТА ПА СПРАВАХ КУЛЬТУРНА-АСВЕТНЫХ УСТАНОУ
ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР.

№ 22 (776)

Субота, 27 мая 1950 года

Цана 50 кап.

За мір!

Мір!
Гэтае слова сёння на вушах савецкіх мільянаў простых людзей ва ўсіх кутках зямнога шара. Яно, як рашучае патрабаванне і грозная пераспектыва падальшчыкам новай вайны, гучыць з трыбун шматлікіх кангрэсаў у абарону міру. Яно падае са спягоў і плакатаў, што вясудзі паражскія рабочыя і італьянскія батраці. Яго тэйком пішудзі барацьбы за мір на сценах англійскага парламента і на небаскробах Нью-Йорка.

Небывалы ў гісторыі рух у абарону міру — з'ява не выпадковая, а глыбока заканамерная і асэнсаваная. У апошняй вайне сотні мільянаў людзей ашча раз пераканаліся, што фашызм — гэта страшэнная пагроза для ўсіх народаў і нацыяў; гэта смерць і рабства, печы Асвенціма і Майданека; гэта знішчэнне цывілізацыі і будучыні чалавецтва.

Герайчы савецкі народ і яго непераможная армія выратавалі народы Еўропы і ўсёга свету ад нямецка-фашысцкіх душгабаў. Многія еўрапейскія народы ўзялі ўладу ў свае рукі і рашуча пайшлі па шляху сацыялізма. Многія мільяны працоўных сацыялістычных краін пераканаліся, што адзіны шлях да шчасця — гэта шлях, паказаны Леніным і Сталіным. Працоўныя ўсёга свету ведаюць, што Савецкі Саюз з першых дзён свайго існавання выдзe актыўную і паслядоўную барацьбу за мір, за дружбу паміж народамі. Яны ведаюць і тое, што толькі сацыялістычны лад дае магчымасць для росту добрабыту працоўных і развіцця культуры. Яскравы прыклад гэтаму — аднаўленне разбураных вайной раёнаў, паспяховае выкананне пасляваеннай Сталінскай пяцігодкі, паслядоўнае зніжэнне цэн. Пры дапамозе Савецкага Саюза пачалі бурна развівацца краіны народнай дэмакратыі.

Гэта ўсё выглядае асабліва велічна на фоне беспарадкаў і галечы ў «маршалізаваных» краінах, на фоне растлення сучаснай буржуазнай «дэмакратыі» «культуры».

Вось гэта і палягае зграю імперыялістаў. Зварыны страх перад рэвалюцыйнай барацьбай працоўных і нацыянальна-вызваленчым рухам у каланіяльных і паўкаланіяльных краінах, адчуванне немінучасці грандыёзнага крызісу штурхае звар'яцелых банкіраў і мананалістаў на ўсё новае і новае авантуры.

Ляцка кроў ва В'етнаме і Малаі.
Гамідананскае лётчыкі на амерыканскіх самалётах бамбаць мірныя гарады народнага Кітая.

Але імперыялістам гэтага мала. Яны імкнудзі раздзюваць пажар новай вайны на ўсёй планеце. Галоўнымі падальшчыкамі і натхніцелямі новай вайны з'яўляюцца амерыканскія мананалісты. Яны сёння, як некалі гітлераўская банда, маршад аб савецкім панаванні, аб знішчэнні камунізма і дэмакратыі.

Амерыканскія фашысты — не арыгінальны. Яны ўзялі сабе за настаўнікаў гітлераўскіх генералаў і японскіх мілітарыстаў.

Няма мяжы подласці, лютасці, карверству англа-амерыканскіх імперыялістаў і іх прыслужнікаў.

Подкуп, здрада, шпіянаж, крывавыя змовы, раз'юшаная прапаганда новай вайны і раздзюваанне ваеннай істэрыі, нечуваныя пакедны і інсінуацыйны супраць Савецкага Саюза і краін народнай дэмакратыі — вось ён брудны арсенал падальшчыкаў новай сусветнай бойні.

Усё гэта глыбока ўстрывожыла народы свету. «Мы павінны выратаваць мір», — такую заладу наставілі перад сабой сотні мільянаў простых людзей розных краін. На чале барацьбы за мір стаў вадзі Савецкі Саюз і яго мудры правадзір

Іосіф Вісарыянавіч Сталін. Фронт міру пераўраўнава мацней за фронт вайны. Ён з дня на дзень усё пашыраецца і набывае несакархальную сілу.

200 мільянаў патрыётаў Савецкага Саюза з яго непераможнай арміяй, магутнай індустрыяй і сацыялістычнай гаспадаркай; паўмільярды герайчы Кітая; краіны народнай дэмакратыі; рабочы клас і сумленныя людзі ўсёе зямлі — такі фронт міру.

Цяпер галоўнай задачай для ўсіх народаў з'яўляецца не толькі абарона міру, але канкрэтная актыўная барацьба за мір. Паваротным пунктам у барацьбе за мір з'явілася стагольмская сесія Пастаяннага камітэта Сусветнага кангрэса прыхільнікаў міру, якая прапанавала сумленным людзям усёга свету паставіць свае подпісы над зваротам Кангрэса аб забароне атамнай зброі і аб аб'ядненні ваенным злучэнням таго Ураду, які першы ўжывае гэтую зброю.

Сёння ўжо сабраны многа дзясяткаў мільянаў такіх подпісаў — каля 9 мільянаў у Польшчы, каля 5 мільянаў у Чэхаславакіі, 8 мільянаў у Румыніі; такі-ж малюнак у дэмакратычнай Германіі, Францыі, Італіі і іншых краінах. Праводзіцца масавы збор подпісаў у Кітаі.

У многіх краінах Еўропы рабочыя адмаўляюцца раздзюваць ваенныя матэрыялы, знішчаюць зброя і забойства, багуюць у знае пратэсту супраць падрыхтоўкі вайны.

Гэта тая магутная сіла міру, якая разаб'е і знішчыць злучэнныя планы падальшчыкаў вайны.

Беларускі народ перанёс нечуваныя пакуты за гадзі апошняй вайны. Далучыўся зруйнаванымі гарады і вёскі, трупы дзяцей і жанчын на беларускіх дарогах, іржавыя драгты канцлагераў і шпібеніцы на мінескіх плошчах, жалівыя ірвы траціненкаў пекла — усё гэта мы бачылі, перажылі; усё гэта мы ніколі не забудзем.

Таму беларускі народ разам з народамі ўсёга Савецкага Саюза знаходзіцца ў першых рыхах барацьбы за мір. Грозна і адваднушна ён заўдзі падальшчыкам вайны: Мы не дазволім падлым авантурыстам зноў руйнаваць нашы гарады, забіваць нашых дзяцей, знішчаць набыты культуру!

Беларускія савецкія пісьменнікі — выразнікі дум свайго народа — актыўна ўключыліся ў барацьбу за мір. Большасць паэтаў выступіла з палымнымі вершамі і паэмамі, у якіх паказваюць імкненне народаў да міру, іх упэўненасць у тым, што атамныя грамылі могуць і павінны быць утаймаваны.

У барацьбе за мір голас нашых пісьменнікаў павінен гучець кожны дзень і кожную гадзіну — у газетах і часопісах, па радыё, з эстрады, з тэатральнай сцены, на сходах працоўных. У нас амаль зусім няма сатырычных твораў, якія выкрывалі-б падальшчыкаў вайны.

Недастаткова актыўна ўключыліся ў справу барацьбы за мір дзяткі савецкага савецкага мастацтва. Не часта ўбачыш у нашых газетах вострыя карыкатуры на міжнародныя тэмы. Кампазітары пакуць што не стварылі масавых песень, якія дапамагалі-б барацьбітам за мір.

Барацьба за мір ператварылася ў ніколі нябачаны, сапраўды ўсенародны рух. Ён штодня распе, пашыраецца і мацнее. І таму быць у вадчым атраде гэтага руху — святы абавязак кожнага дзятка навукі, літаратуры, мастацтва, кожнага савецкага чалавека. Пыма выдзга сумнення, што з'яднаная сіла працоўных і ўсіх сумленных людзей нашай планеты расчота атамныя планы крывавай уад-стрытаскай зграі. Надарам мільяны людзей сёння ўпэўнена спавуюць: «Мір пераможа вайну!»

ГЕРМАНСКАЯ ДЭМАКРАТЫЧНАЯ РЭСПУБЛІКА ПРЭМ'ЕР-МІНІСТР

БЯРЛІН, 19 мая 1950 г.

Старшыні Савета Міністраў Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік

Генералісімуму І. В. СТАЛІНУ

Глыбокапаважаны Генералісімум Сталін!

Гэтым падзярджаю атрыманне і змест Вашага пісьма ад 15 мая 1950 года аб скарачэнні сумы, якая выплачваецца Германіяй у лік рэпарацый.

Ад імя Часовага Урада Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі выказваю Ураду Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік падзяку нямецкага народа за рашэнне скараціць на палавіну суму, што засталася, нямецкіх рэпарацыйных абавязаванстваў і значна палегчыць яе выплату шляхам растэрміноўкі выплаты на 15 год.

Гэты велікадушны і поўны даверу крок паскорыць развіццё нашага эканамічнага і культурнага жыцця, а таксама дадзіць палепшанне ўмоў жыцця нашага насельніцтва. Рашэнне Савецкага Урада натхняе Германскую Дэмакратычную Рэспубліку і ўсе прагрэсіўныя сілы ўсёга нямецкага народа і абавязвае іх узмацніць сваю барацьбу за адзіную

дэмакратычную і міралюбівую Германію і з усёй рашучасцю змагацца на баку міралюбівых народаў пад кіраўніцтвам вадліка Савецкага Саюза за забеспячэнне і захаванне міру ва ўсім свеце.

У сувязі з рашэннем Савецкага Урада я зрабіў на паседжанні Часовай Народнай Палаты Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі 17 мая 1950 года ад імя Урада звару, тэкст якога прыкладаецца. Пры абмеркаванні гэтага пытання ўсе фракцыі Часовай Народнай Палаты далучыліся да звары Урада і выказалі сваю радасць і падзяку з прычыны рашэння Савецкага Урада. Абмеркаванне закончылася аднагалосным прыняццем сумесна прапанаванага ўсім фракцыямі рашэння, тэкст якога я дазволю сабе прыкладзіць.

З глыбокай павагай

О. ГРОТЗВОЛЬ.

ХРОНІКА МАСТАЦТВА

Па Савецкаму Саюзу

Тэатральны сезон у Маскоўскім мастацкім акадэмічным тэатры імя А. М. Горькага закінчыцца 2 ліпеня. Калектыў тэатра пад кіраўніцтвам галоўнага рэжысёра М. Бедрова працуе над камедыяй Л. Н. Таістога «Шпады асветы». Ідудзі рэшэтымы п'есы «Другое каханне», якая з'яўляецца інсценіроўкай рамана Е. Мальцова «Ад усёга сэрца». Сп'яктаць будзе паставлены В. Станішынскім і С. Вайнінавым, мастацкае афармленне Б. Волгава.

Пасля «аванчэння сезона на асноўнай сцене Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра Саюза ССР, 12 брыгад салістаў накіруюцца на гастроляі ў Свардлоўск, Малаатаў, Адэсу, Данбас, Баку, Тбілісі, Новосібірск і Кузбас.

Першая брыгада ў складзе артыстаў Г. Налена, А. Іванова і М. Сямёнавай ужо выехала на Украіну.

Пры ўсерасійскім Тэатральным таварыстве працуе семінар па вывучэнню сістэмы геніяльнага мастака рускага тэатра К. С. Станіслаўскага. Семінарам кіруець вучні і паслядоўнікі вялікага рэжысёра народны артыст СССР М. Бедрова і заслужаны артыст РСФСР А. Бароў.

Камітэт па справах мастацтва пры Савецкім Міністраў СССР прыняў пастанову аб арганізацыі ў гэтым годзе ўсеагульнай мастацкай выстаўкі жывапісу, графікі, скульптуры, палітычнай сатыры і плакатаў. Адкрыццё выстаўкі прызначана на снежань.

Галоўнаму кіраўніцтву ўстановамі выяўленчага мастацтва прапанавана разам з Аргкамітэтам Саюза савецкіх мастакоў СССР камандзіраваць у саюзныя рэспублікі брыгады кваліфікаваных мастакоў і мастацтвазнаўцаў для творчай дапамогі мастакам. У бліжэйшыя дні гэтыя брыгады выедуць на

Украіну, у Беларусь, Грузію, Арменію, Азербайджан, Узбекістан і Ленінград. Маскоўскі Дом актара наладжвае творчым вечарам буйнейшых кінорэжысёраў краіны. Першы вечар быў прысвечаны творчасці народнага артыста СССР І. Пыр'ева. Кандыдат мастацтвазнаўчых навук І. Вайфельд пазнаёміў дзятку мастацтва сталіны з працай Пыр'ева ў кінематаграфіі. Пасля даклада былі паказаны фрагменты з фільмаў, паставленых рэжысёрам. У канцэрце прынялі ўдзел актывы, што адмыліся ў яго карцінах.

Наступныя вечары буддуць прысвечаны творчасці М. Чымаурэлі, С. Герасімава і Г. Аляксандрава.

Маскоўская студыя мастацкіх фільмаў імя М. Горькага атрымала ў маі з Кітая каштоўны падарунак: шэсць поўнакваліфікаваных і атланскіх спягоў, любюна выштытых жанчынамі г. Чунціна. Надпісы на спігах зроблены на рускай і кітайскай мовах.

вэсак праўдліваю выключную зацікаўленасць да творчага жыцця тэатраў.

Споўнілася сто год з дня нараджэння вядомага румынскага мастака Іона Андруску. У 1950 годзе ўстапоўлена нацыянальная прэмія яго імя на жывапісу. Карціны мастака зоймуць пачэснае месца ў Нацыянальнай галерыі жывапісу, якая лутка адкрываецца.

У кінотэатрах Пхеньяна з вялікім поспехам дэманструецца новы дакументальны фільм «Песня аб дружбе», выштыгачны Карэйскай кіностудыяй.

Пятро ПРЫХОДЗЬКА

Помнік савецкім воінам у Бярліне

(З цыкла «Ранак над Эльбай»)

У Траптаў-парку, у Бярліне,
Тут, на відзе Еўропы ўсёй,
Стаіць салдат маёй краіны
З высока ўзнятай галавой.

Над ім не плакалі бярозы
Расой вясенняй на лістах,
Калі, увесё адліты з бронзы,
Узшышоў сады на п'эдэстал.

Адной рукою ён рассякае
Фашыстаў сваёй шыю ля ног,
Другой — да сэрца прытуляе
Чыёсь малое хлапчанд.

Няхай прад ім, як ордэн Славы,
Усёй планеты ззяе шыр,
Ён заслужыў на гэта права,
Ён адстаў на свеце мір.

Мы тут панлон яму аддалі
І хлопчыку, што на руках,
Сваё маленства прыгадалі,
Наш май прыгожы на палях.

Па ганку ўзняўшыся высокая,
Байцу панклалі наш чабор,
Каб не тунуў і ён далёка
Ад родных рэк, ад ясных зор.

Мы ідзем на родныя прасторы.
А ён тут будзе ў вяхах,
Бацька — з мячом, разбіўшым гора,
І з палкім сэрцам у грудзях.

УЛ. КУЛАКОЎ

Песня баяніста

Прытуліўся да планкі шчакоў,
І гудуць паслухмяна лады,
І плыве па-над чыстай раной
Стоголосы напеў малады:

— Кружачь буслы ў нямой сіняе,
Над чарэмхамі—жоўты дымон,
У нустах і ў зялёнай траве
Ледзь варушыцца вецарон.

А палямі ідуць трантары,
Сніба і снібе кландуца пласты.
Сон пуносы світальнай зары
Будуць піць тут пшаніц каласы.

Там з рудою праносыцца ўдалы
Цягніні па сталёвых шляхах,
Каб кіпела бліскучая сталь,
Зіхачела, як сонца ў наўшых.

Дом за домам расце над зямлёй,
Равіцца ўвесь за карнізам карніз...
Мы будзем адзінай сям'ёй
У радзіме свайі камунізм.

А за морам мадаюць вайны,—
Не баімся пагроз лютых зграй!
Абароніць Радзімы сыны
Гэты шчасце напоўнены край.—

Прытуліўся да планкі шчакоў,
І гудуць паслухмяна лады,
І плыве па-над чыстай раной
Стоголосы напеў малады.

У краінах народнай дэмакратыі

У Тыране адкрылася Дзяржаўная філармонія, якая з'явіцца цэнтрам музычнага, вакальнага і хараграфічнага мастацтва албанскага народа.

Таварыствам кітайска-савецкай дружбы наладжана ў Пякіне выстаўка карцін фотадэкаўментаў і кніг, якія прысвечаны Савецкаму Саюзу. Асноўным раздзел выстаўкі знайдзіць наведальнікаў з жыццём і дзейнасцю В. І. Леніна і І. В. Сталіна. Другім на велічыні з'яўляецца раздзел аб жыцці савецкіх дзятэй. Выстаўка наведваецца шматлікімі экскурсіямі.

Польскае музычнае выдавецтва рыхтуе да друку многа цікавых выданняў. Значнае месца тут аддана творам Шопана, музычнай этнаграфіі, партытурам Манюшкі. Рыхтуецца манатграфія аб Шымавоўскім.

Народны ўрад Чэхаславакіі аддае вялікую ўвагу развіццю тэатральнага мастацтва краіны. За апошнія гадзі створаны рад абласных тэатраў, арганізуюцца тэатры на вёсках. Жыхары чэхаславацкіх

стаўку наведваць шматлікія экскурсіі.

Польскае музычнае выдавецтва рыхтуе да друку многа цікавых выданняў. Значнае месца тут аддана творам Шопана, музычнай этнаграфіі, партытурам Манюшкі. Рыхтуецца манатграфія аб Шымавоўскім.

Народны ўрад Чэхаславакіі аддае вялікую ўвагу развіццю тэатральнага мастацтва краіны. За апошнія гадзі створаны рад абласных тэатраў, арганізуюцца тэатры на вёсках. Жыхары чэхаславацкіх

вэсак праўдліваю выключную зацікаўленасць да творчага жыцця тэатраў.

Споўнілася сто год з дня нараджэння вядомага румынскага мастака Іона Андруску. У 1950 годзе ўстапоўлена нацыянальная прэмія яго імя на жывапісу. Карціны мастака зоймуць пачэснае месца ў Нацыянальнай галерыі жывапісу, якая лутка адкрываецца.

У кінотэатрах Пхеньяна з вялікім поспехам дэманструецца новы дакументальны фільм «Песня аб дружбе», выштыгачны Карэйскай кіностудыяй.

Да пяцідзесяцігоддзя з дня нараджэння Кузьмы Чорнага

У чэрвені спаўняецца пяцідзесяцігоддзе з дня нараджэння выдатнага беларускага празаіка і драматурга Кузьмы Чорнага.

Прэзідыум ССПБ намеріў мерапрыемствы па ўшанаванню памяці пісьменніка. 17 чэрвеня ў Мінску будзе праведзены агульнагарадскі вечар.

Група пісьменнікаў выдзе на радыё пісьменніка, дзе таксама будзе наладжаны літаратурны вечар.

Пісьменнікі ў Мірскім раёне

Пісьменнікі М. Аўрамчык, Я. Брыль, А. Бялевіч, Ул. Карпаў па запрашэнню РК КП(б)Б наведалі Мірскі раён, Баранавіцкай вобласці. Яны правялі літаратурныя вечары для настаўнікаў, вучняў старэйшых класаў і інтэлігенцыі мястэчка Туроп, у Жухавіцкім ДOME культуры сустрэліся з калгаснікамі і інтэлігенцыяй сельсавета. Пісьменнікі таксама выступілі

перад інтэлігенцыяй і вучнямі раённага цэнтра.

На сустрэчах, пасля даклада Ул. Карпава аб становішчы і задачах беларускай літаратуры, пісьменнікі чыталі свае новыя творы на тэмы калгаснага жыцця.

Пісьменнікі наведалі адзін з лепшых калгасаў раёна—калгас «Перамога». Сустрэчы прайшлі ў шчырай і цёплай атмасферы.

Семінар кіраўнікоў сельскай самадзейнасці

Скочыў сваю працу дзясцідзённы абласны семінар мастацкіх кіраўнікоў вясковай самадзейнасці, які быў скліканы Мазырскім абласным аддзелам мастацтва.

Удзельнікі семінара праслухалі рад лекцыяў па пытаннях арганізацыі гуртоў мастацкай самадзейнасці, а таксама даклады аб гісторыі рускага і беларускага тэатра.

М. Сіманюў, пісьменнік.

М. Гляз, кампазітар.

В. Панова, пісьменніца.

З. Казаневіч, пісьменнік.

Ус. Вішнеўскі, драматург.

А. Яшын, паэт.

Пленум праўлення Саюза савецкіх кампазітараў СССР

Чацверты пленум праўлення Саюза савецкіх кампазітараў СССР абмеркаваў справаздачу аб рабоце праўлення Беларускага ССК (даклад М. Алашава, сакрадаклад Л. Кніпера), Украінскага ССК (даклад Г. Вароўкі, сакрадаклад сакратара праўлення ССК СССР В. Кухарскага), даклад старшын Сяроддольскага ССК В. Шчолакава і сакрадаклад кампазітара В. Уласава, а таксама пытанне аб становішчы і задачах музычнай крытыкі.

Ва ўступным слове Ц. Н. Хранікаў падкрэсліў вялікае значэнне пытанняў, якія пастаўлены на аб'ектыва пленуму. Ён адзначыў сур'ёзнае адставае музычнай крытыкі ад задач, якія высунаты новым этапам развіцця савецкай музыкі, адрыў музыкантаў ад вострых праблем сучаснасці, адсутнасць смелай і прыпыноўвай ацэнкі новых твораў, абстрактнасць тэматыкі, якая распрацоўваецца музычнай крытыкай. Большасць музыкантаў усё яшчэ захаляцца мінулым.

Не выкананы яшчэ ўказанні партыі аб разгортванні творчых дыскусій, якія павінны праводзіцца на высокім ідэйным узроўні, аб неабходнасці дапамагаць кампазітарам ва ўдасканаленні іх майстэрства.

Гаворачы аб дасягненнях беларускіх кампазітараў за апошні час, дакладчык М. Алашав падрабозна спішыў на характарыстыцы кантаты Д. Луўса «Слава Сталіну», на фартэпійным канцэрце з аркестрам на беларускіх тэмх Д. Камінскага, на тандэмавай сюіце М. Чуркіна. Аб таленавісці беларускіх кампазітараў, на думку Л. Кніпера, таксама сведчыць трэцяя сімфонія Н. Ціпоўскага, трэцяя сімфонія П. Падкавырава «Дружба народаў», «Песня аб Сталіне» і ўвядзення «Светлы шлях» М. Алашава, вальс на беларускую народную тэму і сюерта для двух ксіфафонаў староўжытага беларускага

кампазітара, нястомнага зборніка народных песень М. Чуркіна і інш. Дакладчык і сакрадакладчык падрабозна спішыліся на недахопах у рабоце праўлення ССК Беларусі і кібах у творчасці беларускіх кампазітараў і музыкантаў.

— За апошні год, — сказаў Л. Кніпер, — у Беларусі напісаны толькі адзін твор буйнай формы. Опера, музычныя калектывы і выканаўцы-саісты не атрымлівалі ад кампазітараў патрэбных твораў.

Крытыка выдзяляе не з прычынаў, а з аб'ектаў і групавых пазіцый і носіць характар або настрыйнай пахвалы, або агучнай лаянкі. Л. Кніпер адзначыў недапушчальнасць павяржэння таў званай «кансерваторскай групы» (А. Багатыроў, М. Шырры, М. Бергер і В. Ляўмаў), якія супроўстаўляюць сабе ўсёй арганізацыі і не ўдзяляюць у яе творчых жыцці.

Сакрадакладчык рэзка крытыкаваў бездзейнасць музыкантаў сэкцыі на часе з Шыррыным.

Гаворачы аб дрэннай падрыхтоўцы агляду творчасці беларускіх кампазітараў у час пленуму ССК БССР, сакрадакладчык паказавае на арганізацыйнае бездзейнасць, якое пануе ў праўленні. Л. Кніпер зусім слушна крытыкаваў праўленне ССК СССР за аб'явіваючы адносіны да працы беларускіх кампазітараў, якія маюць патрэбу ў сур'ёзнай і сталай дапамозе.

Пленум працягла жыў зацікаўлена аднавіць праблем жыцця і творчасці кампазітараў савецкай Беларусі.

У сваім дакладзе старшыня праўлення ССК Украіны Г. Вароўка адзначыў, што дасягненні украінскіх кампазітараў — вынік напружанай і неспрымальнай барацьбы супраць усіх праляў варожай ізаляцыі, супраць фармалізма, буржуазнага пацалізізму і кампазітарства, вынік глыбокага ведання жыцця і сацыялістычнай працы. Кампазітары чула прыслухоўваюцца да ўсяго повага, што нараджаецца ў народзе, імкнучыся творча скарэставаць усё тое асмелівае, што ёсць у народнай музыцы.

Лепшымі творами, якія напісаны за апошні час, дакладчыкі лічылі кантату Г. Жукоўскага «Слаўся, Айчына мая», песні П. Майбарды, адзначаныя Сталінскімі прэміямі; рад праграмных твораў і, у першую чаргу, пэму А. Свечнікова «Шчор», оперы Ю. Мейтуса «Маладая гвардыя», Г. Жукоўскага «Ад усяго сэрца» і інш.

Угрунтоўваючы на творчым вопыце украінскіх кампазітараў, В. Кухарскі паставіў рад праблемных і тэарэтычных пытанняў аб новых вышэйшых сродках у музычнай творчасці, аб выкарыстанні фальсара, аб наватарысці.

Разам з тым, дакладчыкі звярнулі ўвагу на наўнасць залішняй складанасці ў многіх харавых творах, што робіць іх мала зразумелымі для слухача, на няправільныя адносіны асобных кампазітараў да скарэставання народнай творчасці і класіфічнай спадчыны, на рэзкае адставае музычнай крытыкі Украіны ад узроўню і задач мастацтва рэспублікі.

Вынікам перабудовы работы праўлення Сяроддольскага ССК пасля пастановаў сакратарыята ССК СССР прысваілі сваю справаздачу В. Шчолакаў.

Было адзначана, што сяроддольскі кампазітарам за апошнія гады напісаны рэальныя творы на актуальных тэмх жыцця і працы савецкага народа, але ўзровень прафесійнага майстэрства яшчэ недастаткова высокі. Многія творы ідэйна не зусім глыбокія, мастацкі не дасканалыя.

Масква. (Наш нар.)

Пра асобныя недахопы добрага твора

(Заўвагі чытача)

Мы не маем намеру разглядаць усебакова раман М. Паслядовіча «Свята над Літкам» (гл. часопіс «Полымя» №№ 7, 8, 9 і 10 за 1949 г.). Твор гэты з'яўляецца крокам пшчменніцкага наперад. М. Паслядовіч ўдалося паказаць лепшых людзей калгаснай вёскі, аддзяраваць барацьбу калгаснікаў і высокай інтэлектуальнасці за ўстаўленне і далейшы ўздым калгаснай вытворчасці пасля Вялікай Айчыннай вайны.

Асноўнай мэтай раман з'яўляецца пазнаць аднаўлення двух калгасаў, якія абслугоўваюцца адной МТС: калгаса «Перамога», старшынёй ягона прапуе Дзямід Січ — калгасны гераі рамана, і калгаса «Мая комунізма», дзе старшынёй Віктар Зялёна, таксама адзін з галоўных персанажаў. Да галоўных асоб рамана трыба аднесці і старшага агранома МТС Марку Міхайлаўну Рагаву.

Дзямід Січ — былы камандзір партызанскага атрада, і цярпеў яго ў калгасе заўдэ камандзірам, але гэта не толькі па інерцыі, па прывычцы, ён сапраўды не кіруе, а камандуе, як камандзір адзінаваляўчы. Але гэта не ўладаўства Січа, а божа, што без яго не зробіць, альбо зробіць не так. Праўда, ёсць у яго і такая рыса: ён нікому не сважа, куды ідзе, не параіцца, што і як думае рабіць. Ён ігнаруе калгасную дэмакратыю і парубае не. Калі ён учыць, што па нядабайнасці яго брата Натра Січа козь збіў сабе нагу аб барану, ён загадаў брату: «Падсід на абед, скажам бухгатару, каб атрафаваў дыбе на пачь прадажэн. Зразумее?» Вось і ўсё! Ніякага разгляду на праўленні не трыба, хоць ён і не мае права самачына прафаваць калгасніка, але ўсё-ж робіць гэта рашуча і катарычна.

Разам з гэтым Дзямід Січ часна і самаадна клопаціцца аб грамадскай гаспадарцы, аб добрабыце калгаснікаў. Ён «хучэй спынае ў зутрашні дзень, часта не заўважаючы альбо падмаючы тых, хто хацэў яму нава дапамагчы». І сам ён быў пераважна, што дзейнічае правільна. Някай сабе заўдэ камандзірам, «толькі каб твая каманда была прадуманая і непацісана. Яна адбудавала ўжо дзміт гэта, што было стрчана за вайну».

Січ рэальна марыць аб будучым свайго калгаса, аб пабудове аэлектрастанцыі, аб пабудове калгаснага пэскапа на гарадскому тыпу, з цаглянымі дамамі, вадародам, кансервным заводам і інш. І ён паспяхова ажыццяўляе гэтыя мары.

Такі Дзямід Січ. Трыба сказаць, што гэты вобраз — творчая ўдача аўтара. Пазнаёміўся з Дзямідам Січам, пачынаючы яго любіць за амаль самазавярнуў адданасць калгаснаму ладу, за разуменне ім задач свайго калгаса і ўсёй краіны, за справядлівасць. Дзямід Січ памылка, забуджэцтва, не прызнаючы калгаснай дэмакратыі. І гэта галоўная яго памылка. Але верыш, што гэтага па стойлівасці, рашучага і адданга партыі, прыслухаецца да іх парад, згуртуе іх і натхніць свайёй энергіяй. Толькі та па павінен вырашыцца ў жыцці дэе комуніста Січа. Але ў рамане вырашыўся ён не так.

Віктар Зялёна вінуўся з грамадзянскай вайны ўжо комуністам. У гэты грамадзянскай вайны ён узняў сялян свайё вёскі і павёў іх адбываць зямлю ў памешчыка. Пасля дэмабілізацыі праваў загадкама хаты-чыталы. Пра яго работу газета пісала: «Вярце прыклад з таварышта Зялёнкі». Ён першы ўступіў у калгас, і яго адроз ад старшынёй. У Айчынную вайну Зялёна —

на фронце, быў пад Сталінградам, дайшоў да Эльбы. Пасля вайны ён зноў старшыня калгаса «Мая комунізма».

Зялёна, як старшыня, супроўдзляецца Січу. Ён раіцца з калгаснікамі, што і як рабіць, сам вучыцца ў калгаснікаў і вучыць, выхоўвае іх. Ён усмяерна падтрымлівае і ўмацоўвае калгасную дэмакратыю. Калі Майсей Цыбулька пры аб'явіванні будыць прапусціў два радкі, Зялёна ўздзейнічае на яго без штрафу, пры дапамозе агучнага схода. На другі-ж дзень, да ўсходу сонца, Цыбулька дагончыў работу. У «Мая комунізма», дзякуючы такому выхаванню, — высокая свядома працоўная дысцыпліна, усе выходзіць на работу без звана. Зялёна, да таго-ж, чакае сціпны. Калі ў калгас прыхалі калгаснікі-экскурсанты з суседняга раёна аглядаць гаспадарку «Мая комунізма», Віктар Зялёна «чырмае» ў групе неспрымальна, нібы ён сам упершыню трапіў сюды і вельмі цікавіўся, што раскавае гаспадарку пра выучанаснасць расліны яго звышняя Ліда Чарнецкая». Пра калгас часта пісалі газеты, але «імя Віктара Зялёнкі рэдка калі змянілася. На першым месцы там заўдэ стаялі нікому не вядомыя да гэтага часу людзі».

Такім уяўленца Віктар Зялёна ў пачатку рамана. Але далей не ўсе яго ўчыны жыцця апраўданы.

Кульмінацыйным пунктам рамана з'яўляецца сход тэрытарыяльнай партарганізацыі. Аўтар правільна зрабіў партыйны сход цэнтральным звыном свайго рамана, але паказаў гэты сход няправільна. Сход разглядае пытанне аб Дзяміду Січу, які не выканав свайё абавязальнасць сабраць ураджай на трыста пудоў збожжа з гектара, атрымаўшы толькі каля ста пудоў. Сход завамерна ставіць гэтае пытанне, каб вывядзі прычыны, якія перашкоділі выгнаць узяты абавязальнасць. Але ён аказаўся незалежным ускрыць галоўную памылку Січа. Галоўнай памылкай Дзяміда Січа партыйны сход лічыць тое, што ён не ваднаваў глебу, прычынай таго, што ён не выканав абавязальнасць, з'яўляюцца кісьмы глебы.

У тым, што не праведзена ваднаванне глебы, трыба было абавінаваць старшага агранома МТС Марку Міхайлаўну Рагаву. Яна ведала, што глебы ў «Перамоге» кісьмы, і разам са два напамінала старшынёй пра ваднаванне. Січ не прыняў гэтых прапановаў таму, што не разумее значэння ваднавання глебы для ўздыму ўраджаю. Наогул-жа Січ прымаў усе прапановы старшага агранома Рагавай, «ён быў з ёю слухаміні і пакарлівы, як дзіця. Ён неадкладна і дакладна выконваў усё, што яна рала рабіць для лепшага развіцця расліны». А на прапанову ваднаваць глебу, ён чамусьці адказаў: «Вадна не ўгнае, таварыш аграном. У ёй столькі-ж спажываных рэчаў, колькі для нас з вамі ў хрне або ў перцы». Так разумее Січ ваднаванне глебы. А аграном, якая скончыла сельскагаспадарчую акадэмію, не здолела растлумачыць яму гэтага пытання. На партыйным-жа сходзе, пасля заўвагі дзясеніка дырэктара МТС на палітычныя застцы, што кісьмы глебы — прычына невыканання абавязальнасць да ўраджаю, Дзямід Січ абляў і зараз-жа прызнаў сваю памылку. Ва ўсёй гэтай сітуацыі ёсць штучнасць.

Але гэта яшчэ не такі вялікі недахоп рамана. Можна Дзяміда Січа (разам з Рагавай) абвінаваць у неправадзены ваднаванне глебы. Толькі гэта не галоўная памылка яго, не даўшая матчынасці атрымаць на трыста пудоў збожжа з гектара. Неузрумеца, чаму партыйны сход праішоў міма парухання Січам

калгаснай дэмакратыі? Калі-б ў калгасе была разгорнута дэмакратыя, то агучным сходам калгаснікаў указаў-бы Січу на патрэбнасць ваднавання глебы і не дапусціў-бы іншых памылак у паводзінах свайго старшыні. Але партыйны сход не звярнуў на гэта ўвагі, хоць былі і сігналы аб паруханні старшынёй калгаснай дэмакратыі (выступленне брыгадэра Падкавага, які крытыкаваў свайго старшыню). Партсход абмежаваўся тым, што абавізаў Січа толькі правесці ваднаванне глебы і палепшыць арганізацыю працы.

Такім чынам, партыйны сход не дапамог Січу пазбавіцца галоўнага свайго недахопу. Партыйная арганізацыя і яе кіраўнікі адказалі не на належнай вышыні, не зразумелі галоўнай памылкі Дзяміда Січа, памылкі, якая была прычынай усіх іншых памылак.

Зяўляючы і паводзіна Віктара Зялёнкі на партыйным сходзе. У пачатку прамова ён дастаў з кішэні кнігу Вільяма «Асновы земляробства» і, пазказваючы яе, пайшоў хваліцца, як ён вывучаў гэтую кніжку і як жонка дапамагала яму. Але, калі ён пачаў раіць Дзяміду Січу, як знішчыць пырнік, то аказалася, што ён сам не ведае спосабу барацьбы з пырнікам па Вільямсу, і, відаць, зялёнай кніжачкі, якую ён трымаў у руках, ніколі не чытаў. Зялёнка раіць Січу выкарачоўваць пырнік не бараной, а спружыноўкай. Каб Зялёнка працітаў кніжку, якую трымаў у руках, то на старонцы 140 знойшоў-бы, што «вычэсванне карынічкаў баронамі, спружыннымі баронамі, драбачкамі, спружыннымі культыватарамі, сохамі і спецыяльнымі воннымі граблямі з'яўляюцца лепшым спосабам разнамяжэння карынічковых смяцёвых траў на пазях» (В. Вільямс, «Асновы земляробства», 1946 г.). Дзямід Січ, які таксама не чытаў Вільяма, паслухаў Зялёнку і пасля схода купіў пяць спружыноўкаў. На сходзе ніхто не праваў Зялёнку.

Зялёнка робіць яшчэ адзін незрумеца ўчынак. Дзямід Січ змагаецца, каб першым аддесці збожжа дзяржаве і атрымаць першы кветок. І гэтага ён дамагаецца, прывозіць збожжа на нарыхтоўцы пункт першым у раёне. Але Зялёнка лоўка перахопіць першы кветок, не даўшы ні аднаго кілаграма збожжа з ураджаю гэтага года. Кветок ён атрымаў за збожжа, якое нарыхтоўча катрора павіна была калгасу з мінулага года ў абмен за адзядзенае вясенне.

Перад намі два Зялёнкі: адзін да партсхода — сціплы, умелы кіраўнік, уважлівы да людзей. Другі — дэмагог, які вучыць іншых таму, чаго сам не ведае. Парухана мастацкая прадаснасць вобраза.

Нам думаецца, што Зялёнка павінен быць не такім і на партсходзе і пасля яго. Чалавек, які мае трыццацігадовы партыйны стаж, які тры разы выступаў на абарону свае Радзімы, узяўшы сцягу на барацьбу з памешчыкамі, арганізаваў і ўзняў калгас, які быў сапраўды сціплым, — не мог стаць лёгкімсыным.

Адзначваючы готыя недахопы твора М. Паслядовіча, мы трываемся думкі, што раман у цэлым — дасягненне аўтара. У ім здарова аснова, тэма выключна важная, напрамак у вырашанні яе — правільны. Станоўчае ў рамане мае значную перавагу над адомым. Але раман мясіямі неадправаўны.

Аўтар не павінен шкадаваць сілы, каб выправіць загані і даць поўнацэнны твор.

І. ЧАРНЯСКІ,
мандыат сельскагаспадарчых навук.

ЭСТРАДА ЦІКАМЯРЦЫЙНАЯ КАНТОРА?

Репертуар — аснова жыцця эстрады. Але репертуар — гэта гастроляўчы, так і сталых брыгад і калектываў Беларускай Дзяржаўнай эстрады зусім не адгучаецца на важнейшых наваў рэспублікі. Гэта відавочна для кожнага, хто хоць раз наведаў канцэрты эстрады. Такое становішча сведчыць пра поўную бездзейнасць і апалітычнасць кіраўніцтва эстрады (дырэктар тав. Кагановіч) і музычнага аддзела Кіраўніцтва па справах мастацтва (інспектар тав. Тамашова).

Амаль усе брыгады размоўнага жанра маюць забавляльны канферане, які складаецца з бесэсоўшых жартаў. Артысты растульчваюць, што такое канферансе, і гэта часцей за ўсё выглядае як бессаромная самарадама.

Фельетон — абавязковы эстрады жанр, але фельетон, які выконваецца артыстамі, у пераважнай большасці з'яўляюцца звычайнай каўтурай.

Есць фельетоны, змантыраваныя з савецкіх песень. «Пагутары аб песні» — абвясчае актёр. Ён з маладкавай хуткасцю дэкламуе, а потым абвясчае, без гольца і вакальнай культуры, выконвае добрыя савецкія песні. У выніку такога «мастацкага» выканання атрымаўца пацаліцца і знятага над любімымі народнымі песнямі.

Пасля размоўных нумараў, якія вельмі рэдка маюць сувязь з жыццём, выконваецца музычны нумар на акарыдзе, затым танцы, спевы. У такім застылым і заштампаваным выглядзе выдускаюцца серыі праграм, якія пакіроўваюцца на перыферыю.

Яркі прыкладам, які пацвярджае непаваротлівасць кіраўніцтва эстрады ў справе стварэння новага репертуара, служыць брыгада Спіткоўскай і Зорына. На працягу амаль трох год брыгада выконвае мантаж паводле пэмы «Зоя» М. Алігер. Матэя таго, як брыгада з гэтай праграмай наведала амаль усе раёны рэспублікі, яе накіравалі на Украіну. Цікава ведаць, а што-ж будзе рабіць брыгада пасля звяроту з Украіны без новага репертуара?

Дырэктары Беларускай эстрады разам з музычным аддзелам Кіраўніцтва па справах мастацтва зааказалі новую тэматычную праграму «Марская душа», паводле апавяданняў Л. Собалева. Выбрана гэтая праграма была выпадкова, толькі таму, што пісьменнік А. Міронаў ведае матроскае асяроддзе. А лепш было-б, каб добрыя апавяданні вядомага пісьменніка выконваліся без няўдалага мантажа, на які марна патрачаны грошы і час.

Адзін драматычны калектыв Беларускай эстрады мае ў сваім репертуары пэсы вельмі далёкія па свайё тэматыцы ад навадзёных задач нашага жыцця: «Матчыка» і «Сестры» Сялян і інш. Гэты калектыв абслугоўвае пераважна сельскагаспадарчыя раёны, а п'ес на тэмх калектывізацыі ў яго няма.

Жыццё нашай рэспублікі, класавая барацьба і калектывізацыя ў заходніх абласцях БССР, індустрыялізацыя і велізарны размах будаўніцтва зусім не кісваць кіраўнікоў Беларускай эстрады.

Дырэктары эстрады часта скардзіцца на адсутнасць репертуара на актуальных тэмх, а між тым, яна нічога не зрабіла, каб скарэставаць багаці беларускай савецкай літаратуры, новыя творы беларускіх паэтаў, пісьменнікаў і драматургаў. Замест

гэтага Беларускай эстрады абмяжоўваецца пісанінай «вядомых» мастацтваў Фінка, Грэй, Мейера, Ойстраха і многіх іншых, якія адарваны ад нашай сацыялістычнай рэчаіснасці і не адлюстроўваюць жыцця, барацьбы і творчай працы беларускага народа.

Такое становішча репертуара натуральна не можа задавоці і саміх актораў. Замест жытых вобразаў яны ствараюць нудны і застылы мантаж. Вось чаму па адрасу эстрады часта чуюцца слухныя абвінавачванні ў халтуры.

Адміністрацыі эстрады закладваюць толькі аб тым, каб больш сабраць грошай, не думачы аб мастацкай якасці праграмы. Яны згубілі пачуццё адказнасці перад савецкім гледачом, ператварыліся ў звычайныя падрачкі. Гэта і не дзіва, бо амаль усе адміністрацыі, якія працуюць у сістэме Беларускай эстрады, — выпадковыя людзі, якія не разумюць велізарнага значэння савецкага мастацтва ў справе комуністычнага выхавання.

Абручваючы з'яўляецца і тое, што ў Беларускай эстрадзе няма ніякіх клопатаў аб стварэнні сталых беларускіх брыгад. Калі тры брыгады і існуюць, то пастаўлены ў вельмі цяжкі ўмовы. Кіруючыя камірацыйныя меркаванні, дырэктары Беларускай эстрады закладваюць «праграмат» выпадковых калектываў, на якіх можна зарабіць яе мага больш грошай. Такім брыгадам аддаюцца найлепшыя п'ясы.

Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Савёце Міністраў БССР павіна адлучыць поўную адказнасць за дзейнасць Беларускай эстрады і тэрмінова пачаць карэсную перабудову яе працы.

А. ВЕРАС.

Чаму несвоечасова выходзяць часопісы і кнігі

На складзе друкарні імя Сталіна ляжаць кнігі гатовыя падручкі. Тут кнігі, якія ўжо даўно выйшлі з друку і павінны быць даўно трапіць да чытача. Аднак, чытач гэтых кніг не можа знайсці ні ў кіёсах, ні ў кніжных магазінах не толькі ў абласцях, але і ў Мінску, дзе яны выдуюцца.

З 1948 года ляжаць «Выбраныя вершы» Янкі Купалы ў колькасці 2169 экзэмпляраў, «Выбраныя творы» В. Валінскага ў перакладзе на беларускую мову — 4852 экзэмпляры, «Данічэства» М. Горькага ў перакладзе на беларускую мову — 4264 экзэмпляры. Зяўляліся амаль поўныя тыражы зборніка вершаў М. Калачынскага «Сонца ў блакіце», пэмы А. Зарыцкага «Святанскія сады».

Ляжаць без усялякага руху таксама і другая каштоўная літаратура, якую з непрыліваюць чакае чытач. Мы маем на ўвазе палітычную, сельскагаспадарчую, тэхнічную і іншую літаратуру. Чым, напрыклад, можна растлумачыць, што такая называюцца каштоўная кніга, як «Аграбіялогія» Т. Лісненкі яшчэ да гэтага часу не вывезена са складу, не паступіла ў продаж, а таксама ў шматлікіх масавых бібліятэках? Гэтага дапаможніка ў барацьбе за высокі стабільны ўраджай чакаюць тысячы работнікаў сельскай гаспадаркі.

Можна назваць яшчэ адзін абручачы выгляд. Альманах «Савецкая отчына» № 4 за 1948 г. амаль поўным тыражом (4060 экзэмпляраў) ляжаць яшчэ да гэтага часу на складзе друкарні імя Сталіна ляжаць кнігі гатовыя падручкі.

Тага часу на складзе друкарні. А між тым, чытач даўно працітаў рэацыю на гэты альманах, а рэдакцыя паспела выдусціць яшчэ два нумары і адць у друг нумар сёмы альманах «Савецкая отчына».

Як вядома, вельмі мала ў рэспубліцы выдасца музычнай літаратуры, у якой вялікую патрэбу адчуваюць тэатры, музычныя вучылішчы і школы, выкладчыкі спеваў і музыкі сярэдніх школ, а таксама ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці. Аднак тое, што выдасца, апрача аўтарскіх экзэмпляраў, абсалютна не распаўсюджваецца і зусім не забіраецца са складу.

Спіс «замарожанай» літаратуры, на выданне якой затрачаны вялікі дзяржаўныя сродкі, матэрыялы, а таксама праца шматлікага калектыва Дзяржаўнага выдавецтва БССР і друкарні імя Сталіна, куды большы, чым тут пералічала.

Такое неадпаведнае становішча несвоечасовага выдання і распаўсюджвання літаратуры чамусьці вельмі мала турбуе Беларускай кіраўніцтва, якое заклікала кляпачына і культурных запатрабаваных савецкага чытача.

Возьмем найбольш характэрны прыклад. Студзеньскі нумар літаратурнага часопіса «Полымя» вышаў з друку ў канцы сакавіка 1950 г., лютаўскі нумар — у сярэдзіне красавіка, а нумар чацверты таго-ж часопіса яшчэ знаходзіцца ў друку і дакладна невядома, калі выйдзе. Даволі часта са спазненнем выходзіць «Беларусь» і іншыя часопісы.

Як вывясцілася, галоўная прычына затрымак перыядычных выданняў заключаецца ў тым, што Беларускай кіраўніцтва не ўстаўляе прэрга графіка выпуску часопісаў і па сутнасці самаўхіляецца ад навадзёння большавіцкага парадку ў гэтай важнейшай справе. Рэдакцыі і, асабліва, друкарня працуюць без плана. Такі «стыль» работы ўсталяваецца з даўняга часу, і калі нават былі спробы ўсталяваць графік, ён па інерцыі, па прывычцы, а больш за ўсё з прычыны безадказнасці асобных работнікаў усёроўна напускаўся.

Для прыкладу можна прасачыць, як выдываўся часопіс «Полымя» № 1 за гэты год. Асноўны матэрыял быў аддзены рэдакцыяй у набор 4-га студзеня. Першая карэктурка была атрымана з друкарні толькі 26 студзеня. Часопіс набіраўся 22 дні. Зіп дзён трымаў яго карэктуркі. 31 студзеня на 13 лютага матэрыял зноў знаходзіўся ў друкарні, дзе выпраўлялася карэктурка. Другая карэктурка знаходзілася ў выдавецтве да 24 лютага. Пасля гэтага часопіс амаль падымаўся зноў ляжаў у друкарні. І толькі ў канцы сакавіка падпісчыкі атрымалі першы нумар «Полымя».

З такімі-ж пакутамі нараджаліся лютаўскі і сакавіцкі нумары «Полымя». Для нягата нумару ўжо былі вызначаны ўгодныя графік, разлічаны на месячны вытворчы п'ял. Па гэтому графіку пер-

шую карэктурку друкарня павіна была даслаць у выдавецтва 28 красавіка, а фактычна яна атрыманая рэдакцыяй 19 мая. Зрыў нармальнага выпуску «Полымя» № 5 друкарня таксама не выклікаў асаблівага непакое ні ў рэдакцыі часопіса, ні ў вытворчым аддзеле Дзяр

Да 45-годдзя з дня апублікавання першага верша Янкі Купалы

Васіль ВІТКА

НА БРОВАРЫ

(Карціна з п'есы Янка Купала*)

На сцяне зусім цёмна. Постаці людзей...
Пажыўшы, яны ўстаюць, у сутарэнне...

На твары Купалы радаснае здзіўленне.
Ен парываецца хутчэй убачыць газету.

Янка. Дайце сюды! (Прабігае вачыма верш.) Надрукавалі!

Стрыжан (шчасліва аздагада асвятляе яго твар.) Янка... Купала! (Паціху.) Дык вось гэта чыя вершы: «Чую яшчэ голас з неба, што пара навесці трэба!»

Купала. Гэта не мае. Гэта—Цёткі. Стрыжан (паціху.) А гэта?

Напрасна сістэмаі пагаек Застрашыць хочунь тыраны, Нагнаўшы чорных сопець шаек, Акулі рукі ў кайданы.

Лухой я вольны чалавек І гэтакім буду празь век!

Купала (усміхнуўшыся). А гэта... мае. Стрыжан (з любоўю глядзіць на Купала.) І так і знаў... (Смяючы.) Хоць сам бы і не аздагадаўся. (Моцна цісне яму руку.)

З-за чана ўжо каторы раз высюваецца галава прыказчыка Кішкіца, які прагна ў службу ўважанага ў размову.

Стрыжан (у захваленні). Якая воля, якая вытрымка. Яго вершы на людях ходзяць, народ падмаюць, а ён і вяду не падаець— такі звычайны, просты, непрыметны...

Купала. А яшчэ-жа мне быць, Сідан Іванавіч?.. Можна мне ўзяць гэтую газету? Стрыжан. Калі ласка.

Купала (кладучы газету ў бакавую кішэню). Пра гэта ведаем толькі мы ўдваіх.

Улучыўшы момант, Кішкіца неаўважна выцягае газету з кішэні Купалы.

Стрыжан. Табе трэба пісаць і пісаць. Купала. Я пішу і многа маю напісанага.

Стрыжан (паціху). Ты чуў, што ў Лодзі робіцца? Усе вуліцы ў барызадах. Тры дні рабочыя біліся з войскамі. Успыхнула паўстанне ў Чарнагорскім флode...

За чанам загрукотала пустое выдло— Кішкіца анімае.

Купала (устрывожана). Хто та лаяць? (Паціху да Стрыжана.) А адкуль вы, Сідан Іванавіч, жывучы ў такой глушы, ведаеце, дзе што робіцца?

Стрыжан. У свабоды, браце мой, такі моцны голас, што ён цяпер да самай далёкай глушы даходзіць. Вачыў, як перадаваліся ідэі, здаецца, вусціна вусціна, а калыхне ветрык— і пашоў шум ад дрэва да дрэва...

Купала (сам сабе). «Буря, скоро грянет буря»... Сідан Іванавіч, дзе-б гэта кніжка дастаць... Максіма Горкага?

Стрыжан. Настаўніка Покшага з Янкаўшчыны ведаеце?

Купала. Няма ў яго. Стрыжан. Есць. Толькі добра напісаў: Есць Горкі (паціху) і Ленін есць... У сабе-ж я не магу трымаць— я даўно на падазрэнні.

Стрыжан бярэцца за работу ля топні. Купала пачынае чысціць чан, які ляжыць на пад'ёмным плане сцяны.

Праз вароты ў бровар з цяжкім машынам па плячым ідзе Сымон Сухалета— у надранай святцы, падперзаны вераўчыннай, у лапцях. На твары яго— адчай і аздоец.

Сухалета (убачыўшы Купала). На! (Скідае з плячэй мех.) Купала (здзіўлена). Што гэта?

Сухалета. Ячмень, на солах. Але не садоўж ён будзе вам, а торкі... З жончыных рук выраў, ад галодных дзяцей забраў і валаку воль у вапныя катлы, у гэтыя чорныя, неажажныя вантробы... (Глядзіць на чан, з якога б'е пара.) Жары, жары мой ячмён, маю бульбачку, каб пабе разарвала!..

Купала не вытрымлівае смеху. Сухалета. Яму смешна.

Купала. Смешна, што вы гэты чан праклінаеце. Гэта ўсёроўна, што ў кішэні дулю паказваць сваёму ворагу... От храбрыць!

Сухалета. Нахрабрыўшыся, калі Здохвіч заняў з выпуску кароўку і тропі дзень не аддае. Мы справдзек веку пасівілі тут скаціну, а гэта...

Стрыжан (які прыслухоўваўся да размовы, падыходзіць). А гэта Здохвіч знашоў яшчэ адзін спосаб мець дармовую бульбу для свайго бровара.

Сухалета. Каб ён агнём пашоў гэты ваш бровар. Гэта-ж вунь маіныткі людзі паліць, хай-бы яго хто падпаліў! Паеў ён нашу бульбу, ячмень, а цяпер і нас з'есць.

Стрыжан. З'есць, калі пакасеце самі ў горла.

Сухалета. Трасцы, падавіца! Стрыжан. Падавіца, калі ўсё сёла стане і будзе стаць на сваім, а не панясе выкуп, як ты...

Купала (падмаючы мех). Давайце памуля. Насіце даклад, дзеян на блізня.

Сухалета (здзіўлена глядзіць на Купала). А ты хто тут такі, што вельмі смелы?

Купала. А чаго баяцца? Сухалета (узяўшы на плячы мех). Яно, каэшце, каб уперціся разам, дык што ён зробіць. А там з другіх сёл ушпурца. (Купала.) Добра ты кажаць, хлопце,— і ў гэтых тах вунь пішучы, што мужык цяпер у сілу ўважодзіць. (Падае руку.) Можна яшчэ

калі сустрацца прыздзецца. Сухалета мяне завуць—Сымон.

Купала. А мяне—Іван. (Усміхнуўшыся.) Не дзякка запомніць?

Сухалета. Іванаў, браце, столькі на свеце—усіх не ўпомніш...

Купала. Грамадце знаеце? Сухалета. Як у салдатах быў—трохі на вучыцца.

Купала (дастаючы з унутранай кішэні шпіжак лётца). Вось напаміць— вазьміце, дзядзька Сымон.

Сухалета (глядзіць на лістак, адзіўлена). Песня? Э, браце, не да песень, калі... (Чытае па складах.) «Няма хлеба, няма солі, чужоку рабі; няма пчасця, няма долі,—вось тут і жыві!»... Не з выслага жыцця ты, хлопце, збярэш такія песні... (Хавае лістак.) Я не адзін, браткі, прынес выкуп—там яшчэ людзі прышлі. (Выходзіць.)

Па лесвіцы спускаецца Здохвіч.

Здохвіч (закрываючы рукамі вухы, аздоец). Хто гэтак там грукотыць, ажно ў галаву зашумела?.. (Убачыўшы.) А, Лудзвіч! Ходзь да мяне, Лудзвіч. (Купала падыходзіць). Дзень добры. (Ен нават працінае руку, але Купала, паглядзеўшы на сваю, усміхнуўся.)

Купала. Даруйце, белыя пальчаткі забавіць надзець.

Здохвіч. Для чаго такая настурнасць? Усё навіварат хіст бачыць, хоць я для цябе стараўся, як можа і родны бацька не стараўся.

Купала. Бацька сілы надрываў, а намер—і пахаваць не было за што...

Здохвіч. У людзі выбіцца—трэба мець спрыт. Ты-ж не захачеў быць прыказчыкам. Работа чыстая.

Купала. Для пачытхых рук. Здохвіч. Гордаць пабе, Лудзвіч, губіць. А я-ж цябе воль такім промню, як ты надважно прыходзіў—яніг прысь.

Купала. Даўно было—і я ўжо не малы хлопчык, ведаю, што ёсць на свеце іншыя кнігі...

Здохвіч. Што-ж гэта за кнігі такія? Якая-небудзь «Дудка беларуская?» (Смяецца.) Чытаў я, чытаў. Не, пане мой, на гэтай мове не можа быць ніякай паэзіі, выдучалі нейкую дзіч—хамскую мову...

Купала апыдохзіць да перагоннага апарата. З выгляду ён як-бы зусім спакойны, але глыбокае абурэнне ўжо завівае ў яго душы. Так нараджаюцца словы, поўныя гарачага гневу і пратэсту:

Чаго вам хочацца, панове? Які вас выклікаў прымыс Забіць трымаю аб той мове, Якой азваець белару?

Здохвіч. Шкода мне цябе, Лудзвіч. Ты мог-бы стаць...

Купала. Прыказчыкам? Здохвіч. Я ведаю тваё патаемнае жаданне—ты мог-бы стаць паэтам.

Купала (устрывожана). Маіх патаемных жаданняў я вам не дазваў.

Здохвіч. Пішы сабе, пішы, паэт. Пішы, але не барыся не за сваё— раскідан чырвоныя лісткі, гэта і ён спраўіцца!.. (Паказвае на Стрыжана, які вяртаецца ў качагарку.) Пішы, але зразумей, што табе не на дарозе (ў бок Стрыжана і Цыбулькі) а гэтым мужыкам!

Купала. Я такі-ж мужык, як і яны. Здохвіч. Ты—каталі!

Купала. Пане Здохвіч, вы ўзялі на сабе абавязак вясняра Галоўскага.

Здохвіч. Есёндз Гадоўскі, калі хочаш ведаць, твой аднадумец.

Купала. От, не спадзяваўся.

Здохвіч. Таг. Ен пачаў гаварыць на гэтай вашай мове, і дзе гаварыць— у касцёле—пропаганды!

Купала (іраціцца). А-а-а-а-а!.. Здохвіч. Не скажы, ён рад дапамагчы беднаму.

Купала. Дамагоў і мне. Здохвіч. От бачыш.

Купала. Таго-ж году, як памер бацька, захвароў і памер брат, а потым неўзабаве ў адзін вечар памерлі дзве сястры.

Здохвіч (з фальшывай смагадай). Мой божа, якое няшчасце. Я чуў.

Купала. Вы чулі пра няшчасце, але не чулі, як дапамог мне есёндз Гадоўскі. Калі я прывёз на мошкі сядзець, Гадоўскі патрабаваў надворнае плацце за пахаванне. Ен сказаў, што адну плацце ён бярэ за адну галаву, а зусім іншую за дзве галавы.

Здохвіч. У тваёй душы няма бога. Купала. Гадоўскі выбіў з мяне ўсе рошкі веры, якія ў мяне можа і былі ў маленства. Цяпер на якой-бы мове ён ні кажаў сваіх прапаганды, я не паўду іх слухаць. Знайшоўся беларус!

Здохвіч. Я таксама супроць гэтай гульня. Нама і не можа быць ніякіх беларусаў, лікажа іх народа.

Купала. А на чый зямлі ваш маіныткі і вашы бровары?

Здохвіч. Гэта мая ўласная зямля. Ты думаеш, што я супроць рэвалюцыі? Я не менш чым ты рад, што рускі царым скруціць, нарэшце, сабе шыю. Але-ж, малыя чалавек, рыхтуецца свой талант для больш вялікай мэты. Тут скрозь будзе Рэч Пospаліта...

Купала. Мая жэта—служыць свайму народу.

Стрыжан і Цыбулька наспрожана ў службу ўважанага ў размову.

Здохвіч. Выкінь ты з галавы глупствы, Лудзвіч. Народ—гэта дурная, цёмная сіла, куды яе пхнуць—туды яна, засяляючыся, і ідзе. Леце і грабе пад сабе ўсё, што трапіць пад руку.

Купала. Нават уласную зямлю... Здохвіч. І зямлю, і маіныткі. Божа мілы! Кожны дзень забастоўкі, паплавы...

Купала. Гэта-ж рэвалюцыя, пане Здохвіч, радуіцеся!

Здохвіч. Якая гэта рэвалюцыя! Гэта бунтуе тая самая цёмная сіла.

Купала. Яная вадзіць з рускім паром выкіне адгэтуль і вас.

Здохвіч (аж збляеў ад здосці). Алумайся, Лудзвіч. Што ты робіш? Чым ты ганарыцца? (Дае за кішэні газету.) «Што я мужык, усё тут знаюць». Чым ты хваліцца (з пагардай), Янка Купала? «Во я мужык, дурны мужык». Я медаю, хто цябе цягне на шыбеніцу!

Купала (хапаецца па газету, якую ён каз у кішэню). А я ведаю, хто шпійні, даносчыць і аздоец—ваш Кішкіца!

Здохвіч (Стрыжану, аздоец). Гэта ўсё ты тут стараешся...

Стрыжан (спакойна). Я спраўна гляджу свае работы.

Здохвіч. А хто людзей бунтуе? Стрыжан. Людзі жыць хочунь.

Здохвіч. А я не хачу? Ад таго, што мой качагар Стрыжан і нейкі там хамула Мікалай Цыбулька жыць хочунь, я павінен згладзець, садраць з сабе апошнюю сарочку... (Цягне сабе за вушэра).

Купала, Стрыжан і Цыбулька смяюцца. Здохвіч, палечыч ад вясці, грозіць Стрыжану.

Здохвіч. Я знайду на цябе ўпразу! Купала. На праўду не знойдзеш упразы—праўда заўсёды наверх выйдзе!

Здохвіч. Якая ваша паэзія, такая ваша і праца, шапоўны мужычкі паэт.

Стрыжан. Відачь, паэт, калі яго першы верш давеў вас да вар'яцтва!

Здохвіч. Прэс!

Купала. Выганяць вам не ўпершыню.

Здохвіч. А цябе я не выганяю. Не. Наадварот—мяне прыёмаю, што горды паэт Янка Купала ў мяне на бровары катлы чысціць...

За спянай шум, які ўсё ўзмацаецца. Праз вароты ідуць сяляне. Наперадзе Сымон Сухалета з тым-жа машынам за плячым. Сяляне моўчкі набліжаюцца да Здохвіча, з паявісцю пазіраючы на Кішкіца, які ўжо выгінаецца калы свайго гаспадары.

Кішкіца. Не хочунь плаціць, пане. Сяляне. Выпас наш. Справдзек за грамадой лічыцца. У паперах запісана.

Сухалета. Ты кароў нашых займаць не меў права.

Здохвіч (пагардліва). Абдрапанец! Сухалета (свідваючы мех). А хто абдраў? Абдраў да галага цела, а цяпер хочаш кароў маю на гэты спірт пераганяніць?!

Кішкіца (Здохвічу). Гэта ён іх і падбурхорыў...

Стары сялянін. Паночку, скаціна з голду прападе. Мы ўжо страхі з хлавоў і з хат пазіраем, а хіба гнілой саломою накрэмш—раве скаціна, траву чучоць. Грэх, пане, грэх, бо і скаціна-ж божае стварэнне...

Здохвіч. Усе мы божае стварэнні. Купала (сам сабе). Толькі не ўсе такая скаціна, як ты...

Здохвіч. Я вас не крыўджу; па два вазы бульбы і пяць пудоў ячменю—і паціце сабе на здароўе.

Стары сялянін. Каб табе, мой паночку, самому такое здароўе.

Сяляне. Дуніць скуру, ды яшчэ дабра той выхваляецца.

Сухалета. Два вазы бульбы і пяць пудоў ячменю... (Павольна падмае руку і складае пальцы ў куціш.) А гэта ты бачыў? (Падміргваючы Купале.) Я не толькі ў кішэні ўмею накізаваць гэтыя зайчыкі... Здохвіч. Што гэта?.. Прэч, хамаўе пракалята. Я табе... я табе пакажу зайчыкі!..

Нечакана ён дастае пісталет і наводзіць на Сухалета, а той, падхвіліўшы мех, наватмаш б'е ім Здохвіча ў грудзі. Пісталет адлятае ў бок. Кішкіца хаваецца за чан, а Здохвіч, асеўшы ў пабор з салазінамі, так і не можа выбрацца адтуль.

Сухалета. Я магу і шырой размакнуцца. Кішкіца (з-за чана). Пане Здохвіч, трэба зараз-жа стражніцаў—гэта бунт!

Сухалета. А, атрапіцца ляткі, сучка... Сяляне, паспешы ўжо ўзброіцца хто чым палала, пачынаюць нішчыць абсталяванне бровара. Сухалета вострым кавалкам жалеза прываівае перагонны апарат, з якога са сістэмай і шыпеннем вырываецца густая пара.

Сухалета. Вось табе, прора неападна, непаспелы панскі трыбух!

Малады сялянін (глядзіць на трыбуку апарата). Зірні, зірні—калае... О-о, ліцця!

Стары сялянін. Ліцця, ка яно ўжо рала лілася. Чаго глядзіш? Рві з яго гэтую чорную кішку!

Сухалета (узрушаны адчуваннем свайго сілы, падыходзіць да Купалы). «Вось тут і жыві». Цяпер, Іване, другія песні ходзяць па свеце. Я паміраю не збярэаея. Я яшчэ сама што жыць намерыў!

Але, хоць волькі жыць тут буду. Як будзе вей мой тут вялік, Ніколі, братны, не забуду. Што чалавек я, хоць мужык.

Гэта, Іване, Янка Купала напісаў. Чуў?

Праца над рукапісамі Янкі Купалы

Сорах няць год таму назад, 15 мая (ст. ст.) 1905 года, ў дамакрэтычнай рускай газеце «Северо-западный край» быў надрукаваны першы верш народнага паэта Беларусі Янкі Купалы «Мужык».

Свайго ж Я. Купала звязав з лёсам беларускага народа, яму ён прысвяціў усю сваю творчасць. І пагэтану больш чым 35-гадовага літаратурнага дзейнасць любімага народнага паэта адлюстраввае гісторыю жыцця і барацьбы беларускага народа, які прайшоў шлях ад цёмнага, голада і галечы пры царстве да свабоды і шчасця пад сонцам Сталінскай Канстытуцыі.

Адпываючы сваю дакастрычніцкую творчасць, Янка Купала пісаў у вершы «За ўсё»:

Я адпаліў народу, Чым моц мая магла, Заўз і цемру на свабоду, Заўз і путаў да святла.

Але царскае самаўладства, жорсткае пэнуэрына ўмовы не давалі паэту магчымасці гаварыць са сваім народам поўным голасам і адкрыта ўказваць яму на прычыны цяжкага паднявольнага жыцця. Таму паэт вымушаны быў часта выказваць свае думкі ў завуальаванай форме. На гэтай жа прычыне частка найбольш рэвалюцыйнага твораў Янкі Купалы (1905—1910 г.г.) зусім не была надрукавана і ўбачыла свет толькі пасля Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі («Перад бурой», «Для куска хлеба», «Не дружы», «Устань», «Даўней і цяпер» і шмат інш.).

На гэтым абставіны ўказвае сам аўтар у заўвазе да дарэвалюцыйнага вершаў, змешчаных у часопісе «Польма» (№ 5—6 за 1930 г.). Янка Купала адзначае, што частка гэтых вершаў не друкавалася па пэнуэрына прычынах. Акрамя таго, многія вершы народнага паэта былі надрукаваны ў дарэвалюцыйны час толькі ў скарочаным ці «вытраўленым» царскай пэнуэрай або выхадом выглядае.

Наогул, пасля першага верша «Мужык» твораў Янкі Купалы амаль два гады ніде не друкаваліся (толькі 11 мая 1907 г. у газеце «Наша ніва» быў змешчаны яго верш «Басуду»).

Асабліва цяжкімі былі пэнуэрына ўмовы пасля паражэння рэвалюцыі 1905 года. Царскія цензурны жорстка караі народнага песняра, забараняючы і канфіскаваючы яго зборнікі і асобныя вершы. Так, неўзабаве пасля выхаду ў свет быў канфіскаваны першы зборнік паэта «Жалейка» (справа № 2811 ад 14 лістапада 1908 г.), наглядзіць на тое, што ў гэты зборнік не ўвайшлі найбольш рэвалюцыйныя твораў паэта.

У 1910 годзе вышаў другі зборнік Янкі Купалы—«Гусяляр». Пэнуэрына ўмовы выхаду ў свет гэтага зборніка былі вельмі неспрыяльнымі, і пагэтану можна з упэўненасцю сказаць, што вершы зборніка былі ў значнай ступені выдаўцом дзеля пэнуэрына варункаў дзве чатырохрадоваыя звароткі. За адсутнасцю рукапісу, гэтая зборка застаецца і ў цяперашнім выданні*).

Зыходзячы з усяго сказанага, можна ўявіць, якое першаступеннае значэнне бывае для нас вывучэнне рукапісаў паэта, бо толькі яны могуць дапамагчы нам вызначыць першапачатковы аўтарскі тэкст.

На вялікі жаль, у сувязі з Айначыннай вайной загінулі амаль усе рукапісы і лісты паэта. Толькі дзякуючы працы калектыва музея Янкі Купалы пры Акадэміі навук БССР у цяперашні час знойдзена і сабрана значная колькасць рукапісаў на-

* Збор твораў, т. I, Мінск, 1928 г.

роднага паэта (рукапісны зборнік «Шляхам жыцця» і шмат асобных рукапісаў).

Вывучэнне знойдзеных рукапісаў дае магчымасць устанавіць для часткі твораў новыя невадомыя варыянты асобных радкоў, строф, сапраўдных рэдакцый вершаў. На некаторыя з іх нам і хацелася-б звярнуць увагу чытачоў. Прывядзем для прыкладу верш «Ці ты ўзойдзеш калі, сонца» (Збор твораў, т. I, Мінск, 1928 г.).

У вядомым нам варыянце гэтага твора сёмай строфай чытаецца так:

Сэрца, поўнае трывогі, Жалыма маліцца бяснонца; Ні той праўды, ні дарогі... Ці ты ўзойдзеш калі, сонца?

У пачатковым варыянце гэтыя радкі чытаюцца наступным чынам:

Путы, натаргі, астрогі, Сібір поўная бяснонца, Ні той праўды, ні дарогі. Ці ты ўзойдзеш калі, сонца?

Такім чынам, у новым, невядомым дагэтуль варыянце паэт адкрыта ўказвае на паніжаны царскага самаўладства, якое за непакорнасці і спробу да вызвалення карае працоўных путамі, катаргамі і астрагамі. Відавочна, што толькі пад наівам царскага цензара гэтыя сацыяльна завостраныя радкі маглі быць заменены такімі, як «Сэрца поўнае трывогі жалыма жаліцца бяснонца».

Аналагічную з'яву мы наглядзім і ў наступных верхах: «3 песень аб мужыцкай долі» (Збор твораў, т. I, Мінск, 1928 г.) і «Песня жывеў» (Збор твораў, т. II, Мінск, 1929 г.).

У рукапісе верша «3 песень аб мужыцкай долі» радкі 17—18 чытаюцца так:

Каго пан, чым, званок Са ўсіх свабэ старон? У вядомым нам варыянце гэтыя радкі гучаць інакш:

Каго будаў прыгон 3 усіх мужыцкіх старон? Такім чынам, і ў гэтым вершы апунчаны радкі, якія ўказваюць, што «пан, чым, званок» вінаваты ў дзікай мужыцкай долі.

У знойдзеным рукапісе верша «Песня жывеў» (гэты і іншыя рукапісы, пра якія гаворыцца ў гэтым артыкуле, знаходзяцца ў літаратурным музеі Я. Купалы) радок 28 мае наступныя

Дзям'ян Бедны

(Да пяцігоддзя з дня смерці)

25 мая споўнілася пяць год з дня смерці выдатнага савецкага байкаліца, таленавітага майстра сатыры Дзям'яна Беднага.

Прадаўжальнік лепшых традыцый рускай класічнай літаратуры — Крылова, Пушкіна, Грыбаедава, Гоголя, Салтыкова-Шчадрына, Дзям'ян Бедны ўсю сваю творчасць звязваў з жыццём і рэвалюцыйнай дзейнасцю рабочага класа, большаўдніцкай партыі. Слова паэта служыла справе рэвалюцыі, дапамагала і дапамагалі савецкім людзям будаваць светлы дзень комунізму.

Сын вёскі, Дзям'ян Бедны прышоў у літаратуру як выказнік настрою прапоўнага чалавека, яго інтарэсаў і патрабаванняў.

У 1908 годзе, у змрочны час рэакцыі, якая надыйшла пасля паражэння рэвалюцыі 1905 года, чытач упэўнена пачуў голас Дзям'яна Беднага. Самабытны талент маладога паэта адразу звернуў на сябе ўвагу. Чытачы чакалі новых твораў Беднага, царска цензура насцярожылася. Цензары і жандармеры праследвалі кожны твор паэта, але мужны мастак-рэвалюцыянер не адыйшоў ад выбранага ім шляху барацьбы. Па гэтым шляху ён ішоў усё сваё жыццё.

Пачаўшы творчы дзейнасць у газетах, Дзям'ян Бедны быў сталым супрацоўнікам большаўдніцкіх газет «Звезда» і «Правда», акрамя таго, паэт з'яўляўся адным з членаў кіруючага рэдакцыйнага калектыва. Таварышы І. В. Сталін і В. М. Молатаў у сваіх успамінах называюць імя Дзям'яна Беднага ў ліку арганізатараў «Правды».

Большаўдніцкая газета была для паэта баявой трыбунай, тут фармаваўся яго рэвалюцыйны светапогляд, выпрацоўваліся стыль рэвалюцыйна-рэспубліканскага калектыва. Таварышы І. В. Сталін і В. М. Молатаў у сваіх успамінах называюць імя Дзям'яна Беднага ў ліку арганізатараў «Правды».

Большаўдніцкая газета была для паэта баявой трыбунай, тут фармаваўся яго рэвалюцыйны светапогляд, выпрацоўваліся стыль рэвалюцыйна-рэспубліканскага калектыва. Таварышы І. В. Сталін і В. М. Молатаў у сваіх успамінах называюць імя Дзям'яна Беднага ў ліку арганізатараў «Правды».

патрабавальнасць партыі ў дачыненні да Дзям'яна Беднага з'явіліся для яго выдатнай школай, у якой ён вырастаў у аднаго з папулярнейшых і любімых народаў паэтаў.

Багаты і шматгранны талент Дзям'яна Беднага жыва адбіваўся на надзвычайна пытанні жыцця савецкай краіны, яго востра і трапае слова бічавала знешніх і ўнутраных ворагаў Радзімы, змагаўся з рэшткамі мінулага ў свядомасці мас, сьвяржала новае, перадавае, што з'яўлялася штодзённа ў горадзе і вёсцы маладой краіны Савецкай.

Дасціпныя байкі, эпіграмы, вострыя сатырычныя памфлеты Д. Беднага заўсёды дасягалі сваёй мэты і былі шырока вядомы ў народзе. Баявыя рэвалюцыйныя песні паэта спявалі ўся краіна («Красноармейская», — «Как родная меня мать провожала...» і інш.).

Д. Бедны шмат ездзіў па Радзіме, вывучаў жыццё, знаёміўся з працай савецкага чалавека, і слова паэта заўсёды адказвала патрабаванням нашага народа. Высока ацэньваючы паэтычную дзейнасць Дзям'яна Беднага, таварыш Сталін назваў яго вершаваным нармис «Цяга» «жамчужынкай».

У суровыя гады Вялікай Айчыннай вайны палымнае слова паэта было на ўзброеным савецкага народа. Выступаючы на старонках «Правды» і іншых газет, Д. Бедны кляўмі зграі фашысцкіх захопнікаў, выкрываў зырымае аблічча ворага. Паэт непахісна верыў у перамогу Савецкіх Узброеных Сіл, ва ўрачыстасці нашай справядлівай справы.

Дзям'ян Бедны дажыў да гістарычнага дня нашай перамогі. Цяжка хворы, ён не выпускаў з сваіх рук пера. Паэт склаўшы песні славы вялікаму савецкаму народу, роднай большаўдніцкай партыі і геніяльнаму Сталіну, які прыўнёс нашу Радзіму да светлага дня перамогі:

Быліным нашым кузнецам,
Ковашым моцную броню родным боімам,
Волебную броню по ковке и по сплаву,
Душевной красоте советских матерей,
Вскормивших сыновей — бойцов богатейей,
Чьей бранной доблестью гордимся мы по праву,
Народным подвигам в работе и в войне,
Возду народному и всей родной стране Мы возглашаем гордо СЛАВУ!

Не шануюць гістарычных помнікаў

У Навагрудку захавалася шмат гістарычных помнікаў, якія маюць вялікую цікавасць.

На вядомым пагорку высокага замка, шча ўзвышаюцца дзве вежы Навагрудскага замка. Гэтыя вежы — рэшткі крэпаснога збудавання канца XIII стагоддзя.

Тут, каля сцен гэтых веж, ішлі стравы баі героічных абаронцаў замка з зававаўшымі ў жалеза драпежных крыжакі. Цікава і тое, што ні сам-рыцарам, ні татарам ні разу не ўдалося асады ўзяць Навагрудскі замак. Аднак старажытны фартыфікацыйны пабудовы захаваліся толькі руіны і дзве вежы.

Тут жа, побач з вежамі ёсць другія цікавыя помнікі — курган, насыпаны ў памяць Адама Міцкевіча. Ёсць тут і іншыя помнікі: будынак Варшаўскай царквы (XV ст.), гара Міндоўга і інш.

Замак з прылеглым да яго паркам — любімае месца адпачынку жыхароў горада. Здавалася б, што гэтая акаліччыца, а таксама неабходнасць аховы гістарычных помнікаў павінны былі б прымусяць Навагрудскі горсовет (старшыня Г. Мяснішэў) пазважыцца, каб гэтыя цікавыя мясціны захаваліся ў належным стане. Але ў Навагрудку не шануюць гістарычных помнікаў. Улетку на замчышчы і ў парку пасяцця каровы і козы, якія знішчаюць маладыя саджанцы.

Вясною гэтага года з-за надбайнасці мясцовых устаноў пачалося нават разбураўне замкавых веж. Грамадзяне, якія будуюць дадала ад замка, распісваюць сцены былога крэпаснога вала, які злучае

чалі вежы. Знаходзяцца і такія «рупліва» гаспадары, якія разбураюць надпорныя сцены з бутаватага камяня, пабудаваным з мэтай надалей захавань вала.

Разбураецца і гара Міндоўга, з якой звязана велікая многа цікавых народных паданняў і легенд. Тут прыклялі руку нават і грамадскія арганізацыі. Навагрудскі райпромакамінат бярэ гвіну для гачарных вырабаў, спасылаючыся на пібы, та выключную якасць яе. На самай справе не так вабіць якасць яе, як блізкі падвоз.

Без нагляду пакінуты мясціны, звязаныя з жыццём А. Міцкевіча. Курган Міцкевіча ад часу і дажджоў разбураецца; палюбожа, дзе стаяў дом-музей паэта, і атаржа знішчаны дашчоты. У сувязі з 150-годдзем з дня нараджэння паэта райвыканкомом дзупутавы працоўных была вынесена пастанова ўзяць пад ахову гэтыя мясціны, але яна не выканана. Час падумаць аб тым, каб звышці належае месца для статуэты Міцкевіча — падарунка французскіх рабочых — і баста з мемарыяльнай дошкай, які быў устаноўлены ў 1898 г. у дамініканскім касцёле.

Ахова гістарычных помнікаў — справа дзяржаўнай важнасці. Трэба, каб у самы хуткі час мясцовыя ўлады і дзяржаўныя ўстановы па ахове гістарычных помнікаў наладзілі дзейную ахову ўнікальных гістарычных мясцін і будынкаў, якія ёсць у г. Навагрудку.

С. ВАРАНОВІЧ.

Няўдалая кніга пра выдатнага мастака

Выдавецтва «Мастацтва» выпусціла манатрафічны нарыс «Пра народнага мастака РСФСР і БССР, майстра пейзажа В. Бялыніцкага-Бірулі. Кніга Л. Тарасава з'яўляецца першай спробай асветліць у палюярнай форме творчы шлях мастака.

Выданне манатрафіі аб творчасці гэтага буйнага мастака веліка неабходна па той прычыне, што да гэтага часу мы не маем глыбокага даследавання твораў Бялыніцкага-Бірулі.

Крытычна вытлумачыць пайзажны жыццё мастака, асветліць яго з пазіцыі савецкага мастацтвазнаўства — цікава і ўдзячна задача. З гэтай задачай Л. Тарасаў не справіўся. Аўтар нарыса з першага і да апошняга абзаца ва ўзвышаным і патэтычным тоне паўтарае аб базмежай любові мастака да роднай прыроды, аб тым, як імяна гэтыя любімыя адносіны Бялыніцкага-Бірулі да роднай прыроды нарадзілі ў ім мастака-паэта, нарадзілі без асаблівых цяжкасцяў, без творчых пакут і шуканняў, лёгка і проста.

Ужо ў пачатку кнігі Тарасаў ішча, што Бялыніцкі-Бірула адразу вынахныў сваё прызначэнне, і таму ўвесь наступны шлях мастака — шлях ішчаслівых знаходак.

Вялікай розніцы паміж вучнёўскім перыядам ў дзейнасці мастака і яго стадыя творчасці з кнігі Тарасава не відаль. Не высвятляе аўтар змен у светапоглядзе мастака, які і ў дарэвалюцыйны час і ў савецкі перыяд вынахныўся быццам толькі лацучым базмежай любові да прыроды, да найбольш яе выдатных і паэтычных куткоў.

Бялыніцкі-Бірула пачаў складацца як мастак у гады росквіту творчасці І. Левітана, жыўліве яго меў мопны ўплыў на маладога мастака. Элементы гэтага ўплыву захаваліся часткова і да гэтага часу.

Адлюстраванне роднай прыроды нават у лепшых шэрахах рускага пейзажа — «Граці прыляцкі» А. Саўрасава, «Аліга» Ф. Васільева, «Над вечным спадкоём» І. Левітана — нараджае пачуццё чалавечага адноўства і нават некагарага смутку. Мастакі-рэалісты не маглі праходзіць міма старых вёсак, паўразбураных цэркваў, якія сімвалізуюць пэру і змрок дарэвалюцыйнай царскай Расіі.

Вясковы пайзаж з'яўляўся асновай пайзажнага жыцця перасоўнікаў, ідэйныя погляды якіх поўнаасцю падаліся Бялыніцкі-Бірула.

Слава пра Шышкіна, Саўрасава, Васільева, Кудзіна, Паленава, Левітана даходзіла і да Бялыніцкі, дзе пачынаў свае першыя крокі юны мастак. Творчасць перасоўнікаў грунтавалася на перадавых прагрэсіўных ідэях рускага грамадства.

Пазней Бялыніцкі-Бірула канчаткова далучыўся да перасоўнікаў, актыўна ўдзельнічаў ва ўсіх іх выстаўках. У час росквіту творчасці Бялыніцкага-Бірулі ў рускім мастацтве адбываюцца вялікія змены. Ідэйная накіраванасць большаасцю твораў мастакоў-перасоўнікаў губляецца. Адбываецца прыкметны адыход часткі мастакоў ад пазіцыі рэалізма.

Аўтар кнігі не паказаў складання абставін барацьбы рэалістычнага мастацтва з рэакцыйнымі настроямі, г. зн. не

*) Л. Тарасаў, «Вітольд Кастанавіч Бялыніцкі-Бірула». Выдавецтва «Мастацтва», Масква, 1949 г.

паказаў умовы, у якіх фармаваўся светапогляд Бялыніцкага-Бірулі.

Для шырокага чытача неадстаткова сказаць, што выкладанне ў вучнёўскім жыццыву, ваіны і зодчества такіх мастакоў, як С. Каровін і І. Пранішнік, мела рашучае значэнне ў творчым фармаванні Бялыніцкага-Бірулі. Лепш было б паказаць гэта на канкрэтных прыкладах, паказаць, чаму імяна вучылі гэтыя вялікія майстры маладога мастака.

Замест канкрэтнасці — у кнізе голая канстатацыя дат; падобна любіваму дадзеным і нічым не падмацаваным ўзвышаным фразам.

У кнізе няма хляп-б вяротага паслядоўнага аналізу асноўных твораў Бялыніцкага-Бірулі. У манатрафіі толькі называюцца карціны, год іх напісання, гаворыцца, дзе экспаніраваліся, у якую калекцыю трапілі. Але вывады аўтара не абгрунтаваны аналізам лепшых твораў мастака.

Ствараныя свае палотны, мастакі-перасоўнікі сьвяржалі новае разуменне рускага пейзажа. Левітан зрабіў полы пераварот у пайзажным жыццыву. Чыжа ўзабаганіў выяўленчае мастацтва Бялыніцкі-Бірула, што імяна падобалася Рашіну, які гаварыў: «Гэты мастак ішчаслівец» — нельга дазнацца з манатрафіі.

Бялыніцкаму-Бірулі не ўсё ўдалася ў адноўвавай ступені. Сярод шматлікіх работ мастака ёсць выдатныя пайзажы, ёсць пасродныя і няўдалыя. Аб гэтым можна і трэба гаварыць. Але аўтар ў адноўвава ўзвышанай манеры гаворыць аб добрых і слабых работах мастака.

Вясной 1947 года Бялыніцкі-Бірула наведаў Мінск. Тут, у ваколіцах горада, мастак напісаў каля трыццаці адоўдаў. На лепшых з іх напісаны ўжо лавоў ўдалыя пайзажы: «Залёны май», «Беларусь», «Пачатак лета», «Зноў зачыла вясна» і інш.

У гэтых пайзажах мы бачым дрэвы, якія прачуццё ад зімовага сну, зялёны наволак невялікага вадзіма, шхую рэчку сярод поля, месцамі ўзаранага, уладі — вёску, маладыя яліны ў кветках і наемцы танк, які валедца ў абочыне. Усё гэта напісана з вялікім майстэрствам.

Тым не менш, у пайзажах адлюстраваны толькі асобныя лірычныя куткі Мінскага раёна, якія няпоўна раскрываюць усё шматграннае багацце сацыялістычнай Беларусі. А ў манатрафіі чытаем: «У палотнах мастака з усёй перакавалінасцю паўстае малаўдныя прырода Беларусі. Яе лясы, балотная дрытва, спайныя рэкі, налі, пакрытыя багатымі ўсходамі і г. д.

Манатрафія не дае цаласнага ўяўлення аб мастаку, буйным майстры пейзажа. Сабраны аўтарам матэрыял падліце ў памяці вельмі агульным і скаўныя звесткі. Зусім неарумела, які-ж найбольш лепшыя творы Бялыніцкага-Бірулі, у чым іх мастацкая сіла.

Бялыніцкі-Бірула — майстра вялікага творчага вопыту і творчай актыўнасці. Яго пайзажы характэрны закончанаасцю формы, выразнасцю вобраза, прэстыям і зразумелым кожнаму.

Шкада, што выдавецтва «Мастацтва» не паклапацілася даць бо́льш цікавую і прадуманую кнігу аб творчасці Бялыніцкага-Бірулі.

П. ГЕРАСІМОВІЧ.

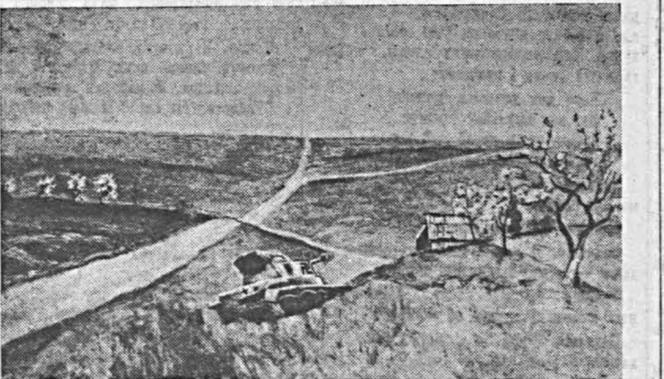
НОВЫЯ КНІГІ:

У Дзяржаўным выдавецтве БССР вышлі наступныя кнігі:

- В. І. Ленін, Выбраныя творы ў двух тамах, Том II. Тыраж 10.000 экз., стар. 937, цана 12 руб.
- В. І. Ленін, Т. II. Тыраж 20.000 экз., стар. 473, цана 6 р. 50 к.
- В. І. Ленін, «Тры ірыніцы і тры састаўныя часткі марсізма». Тыраж 10.000 экз., стар. 9, цана 20 кап.
- І. В. Сталін, Т. 10. Тыраж 20.000 экз., стар. 399, цана 6 руб.
- І. В. Сталін, «Прамова на першым Усеазаэным з'ездзе малгасінаў-ударнікаў». Тыраж 10.000 экз., стар. 20, цана 30 кап.
- І. В. Сталін, «Аб рабоце ў вёсцы». Тыраж 10.000 экз., стар. 18, цана 30 кап.
- Г. М. Маліноў. «32-я гадавіна Вялікай

Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі». Тыраж 30.000 экз., цана 35 кап.

- П. К. Панамарніка. «Аб аднаўленні пасоўных плошчаў і павышэнні ўраджайнасці ў малгасінаў Беларусі». Тыраж 70.000 экз., стар. 61, цана 90 кап.
- В. Ахотнінаў. «На мякы магчымага» (пераклад М. Лупскава). Тыраж 10.000 экз., стар. 99, цана 3 р. 25 к.
- Вершы для дзяцей дашкольнага ўзросту. Праф. К. В. Базіліевіч, С. В. Бахрушын, праф. А. М. Панкратова, дац. А. В. Фохт. «Гісторыя СССР». Паучнік для X класа сярэдняй школы. Тыраж 5.000 экз., стар. 397, цана 7 руб.
- А. Н. Севярніца і В. А. Ляданскі. «Бунвар і першая кніга для чытання». Тыраж 45.000 экз., стар. 249, цана 3 р. 65 к.

В. Бялыніцкі-Бірула. Зноў расцвіла вясна (па слядах разбітага ворага). 1947 г.

У Беларускам рэспубліканскім таварыстве па пашырэнню палітычных і навуковых ведаў

Надаўна Беларускае рэспубліканскае таварыства па пашырэнню палітычных і навуковых ведаў правяло семінар лектараў, якія выступаюць з лекцыямі на прыродазнаўчым і атэістычным тэмах. На семінары прысутнічала 40 чалавек. Удзельнікі семінара праслухалі наступныя лекцыі: «Паходжанне і класавая сутнасць хрысціянства», «Аб паходжанні жыцця на зямлі», «Аб паходжанні рэлігіі», «Ватыкан на службе міжнароднай рэакцыі» і інш.

З мэтай больш шырокай прапаганды прыродазнаўчых і атэістычных ведаў прэзійтум таварыства падрыхтаваў і накіраваў у раённы аддзяленні 12 тэстаў лекцый.

З Мінска ў раённы рэспублікі для чытання лекцый выехала група лектараў у складзе 20 чалавек. У бліжэйшы час ва ўсе абласныя і раённыя аддзяленні Таварыства пасылаюцца фільмаскопы і праекцыйныя ліхтары з дыяпазітывамі і плёнкамі.

Кнігі беларускіх пісьменнікаў на рускай мове

У Маскве ў Дзяржаўным выдавецтве дзцячэй літаратуры вышла з друку апоўне П. Кавалёва «Андрэйка». Пераклад

на рускую мову — Л. Ракоўскага, вокладка мастака П. Паўлінова. Тыраж 30 тысяч экзэмпляраў, цана 1 р. 10 к.

Вышэй узнімаць майстэрства жывапісу

(Гутарка з заслужаным дзеячом мастацтва БССР прафесарам Ф. А. Мадаравым)

У сувязі з Усеазаэнай мастацкай выстаўкай, адкрыццёй якой адбудзецца ў снежні 1950 года ў Маскве, выставацы камітэт камандыраваў вядучых мастакоў у рэспублікі і вобласці з мэтай высвятлення, як ідзе падрыхтоўка да выстаўкі. У Мінск прыехаў член выставачнага камітэта Усеазаэнай мастацкай выстаўкі 1950 года, дырэктар Маскоўскага мастацкага інстытута імя В. І. Сурыкава, прафесар Ф. А. Мадарав. Госць наведаў творчыя майстэрні беларускіх мастакоў і знаёміўся з іх новымі работамі, даў практычныя заўвагі і парады з мэтай правільнага вырашэння распрацоўваемай тэмы. Наш карэспандант меў гутарку з Ф. А. Мадаравым, які наведваў і яму наступнае:

Надзвычай цікавую драматычную тэму для сваёй новай работы абраў Я. Зайцаў. Яго карціна прысвечана героічнай барацьбе савецкіх воінаў, якіх адважна абаранялі Брэсцкую крэпасць. Для новага твора «Абарона Брэсцкай крэпасці» мастаком зроблена шмат цікавых выяўдаў, якіх адлюстравваюць гістарычныя месцы, дзе адбываліся баі. Задума твора надзвычай цікавая. Тыя эскізы накідаў, якіх ў зроблены, сведчаць аб тым, што пры належаў працы ў Зайцава можа атрымацца цікавае палатно.

Мастак В. Волкаў працуе над вялікай карцінай на тэму «Вызваленне Мінска ад наемка-фашысцкіх захопнікаў». Ужо зроблены агульны малюнак, па якому можна меркаваць аб удавай кампазіцыі і паласнасці задуму, напісаны асобныя эцюды, зарысаваныя малюні тыпажа, пайзажа і паасобных дэталей будучай карціны. Маркучы на задуме, рач можа быць добрай.

Заслужаны дзеяч мастацтва БССР Ул. Кудравіч зрабіў серыю эцюдаў беларускай прыроды. Найбольш цікавы з іх «Транспартыроўка лесу», па якому мастак будзе пісаць сваю новую карціну.

Адзакуну тэму ўзяў А. Шыбень — «Першая сустрэча Леніна са Сталіным на Тамірафорскай канферэнцыі». Мастак пастанавіў да гэтай працы з усёй сур'ёзнасцю. Нагледзячы на тое, што карціна ў свой час была закончана, жывапісец уважліва прыслушаўся да крытычных заўваг і занава яе пераарыставаў, фактычна амаль навава напісаны твор.

Даволі цікава кампазіцыйна зроблена,

калі меркаваць аб накідах і новай карціна В. Цірыкі «І. В. Сталін і В. І. Ленін у Горбах». Мастаком зроблена шмат пайзажаў прыроды Горак. Цірыку трэба параіць, каб ён у працы над карцінай больш рысаваў з натуры, а не толькі карыстаўся іканаграфічным матэрыялам.

Мастак П. Гаўрыленка зрабіў ужо накіды вельмі складанай тэмы «Таварыш Сталін у перыяд «Іскры»».

С. Лі ў мінулым годзе ездзіла ў Туруханскі край, дзе зрабіла шмат зарысаваных гістарычных месд сымыкі Сталіна, і цяпер працуе над карцінай на гэтую-ж тэму.

Асабліва радучыя поспехі маладых беларускіх мастакоў. Так, былы партызан Г. Вржазюскі працуе над цікавай карцінай «Наведанне старэйшай Вярхоўнага Савета СССР таварышам Шернікам Мінскага завода імя Кірава». Мастаку ўдалося паказаць рабочых, якіх любіўна абкружылі прэзідэнта Савецкай дзяржавы і ажыўлена размаўляюць з ім. Асабліва добра выяўлены тыпаж беларускіх рабочых і вобраз дзяржаўнага дзеяча. Гэтая праца мае больш закончаны выгляд, чым астатнія.

К. Касмачю працуе над карцінай на калгасную тэму — «На калгаснай пасецы». Тэма новая, мастак імкнецца вырашыць працоўнае жыццё калгаснікаў досыць пранікнёна, але яму неабходна больш працаваць на месцы, у калгасе.

Таскама цікавыя работы выконваюць А. Гугель «Чарнішэўскі і Дабралюбаў» і рэдакцыі «Сучаснікі» і Р. Кудравіч — «Пушкіна і сале Міхайлаўскі». Выдаючы, што мастакі сур'ёзна пастанавілі да сваіх тэм: былі ў Ленінградзе, зрабілі рад замалёвак, напісалі некалькі эскізаў, карысталіся вялікім іканаграфічным матэрыялам.

М. Бялыніцкі распрацоўвае тэму «На калгаснай канькодчай ферме». Эскіз зроблены добра. На пераднім плане мы бачым Героя Сацыялістычнай Працы, які

размаўляе з калгаснікамі. Адчуваецца, што мастак ведае жыццё і здольне вырашыць тэму.

Малады мастак Н. Воранаў напісаў серыю пайзажаў ваколіц Мінска. Пайзажы напісаны пісьменна, хоць з пункту гледжання персяктывы ёсць яшчэ недахопы — неадпаведнасць паміж першым і другім планам. Аднак адчуваецца, што гэта здольны мастак, і жанравая карціна аб працоўных буднях калгаса яму пад сілу.

Найбольш творча актыўнымі ў БССР з'яўляюцца скульптары.

Сярод новых работ скульптара З. Азгура асабліва вылучаюцца добрыя бюсты беларускіх пісьменнікаў: П. Броўкі, М. Танка, А. Кудзінова, П. Панчанкі, П. Галебі, М. Лынькова.

Цікава зроблены скульптурны партрэт Я. Цікоціна, у якім мастаку ўдалося адлюстравць тыповыя рысы кампазітара.

З. Азгур зрабіў таксама два бюсты правядыра кітайскага народа Мао Цзэ-дуна. Цяпер скульптар працуе над партрэтам правядыра італьянскіх камуністаў Пальміна Тальяці і народнай гераіні іспанскага народа камуністкі Даларэ Ібаруры.

Для маскоўскага конкурса скульптараў рыхтуе фігуру Вадзімера Ільіча Леніна і для конкурса на афармленне павільёнаў сельскагаспадарчай выстаўкі ён распрацаваў работу над фігурай вялікага Сталіна.

Даволі цікава задуманы Азгурам партрэт камісара партызанскай брыгады Захаравая.

Скульптар А. Бембэль закончыў досыць цікавую групунаву скульптуру для будынка ўнівермага ў Мінску. Цяпер ён працягвае працу над эскізам цэнтральнай фігуры, якая ўпрыгожыць купал беларускага павільёна Усеазаэнай сельскагаспадарчай выстаўкі.

А. Галебю працуе над праектам скульптурнага афармлення беларускага павільёна